

HARJUMAA MAAVARADE TEEMAPLANEERING

Avalikkuse kaasamine eskiislahenduse koostamiseks

PROTOKOLL

Saue vald, Hüüru mõis, 31.10.2024

Algusega kell 18:30

Osalejad: Agnes Lihtsa, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (REM)
Harry Kuivkaev, Kliimaministeerium (KLIM)
Erki Vaguri, inseneribüroo Steiger, konsultant
Triin Koorits Skepast&Puhkim (SKPK), konsultant
Kairi Mänd, SKPK, konsultant
Aide Kaar, SKPK, konsultant
Marion Mets, SKPK, konsultant
Janne Tamm, Eesti Geoloogiateenistus
Kuulajad ja arutelus osalejad eraldi lehel
Juhatas: Triin Koorits, SKPK
Protokollis: Kairi Mänd, konsultant

PÄEVAKORD:

1. Teemaplaneeringu (edaspidi TP) eesmärk – Agnes Lihtsa, REM
2. Potentsiaalsete kaevandamisalade leidmise meetodika – Agnes Lihtsa, REM
3. Harju maakonna ehitusmaavarade varustuskindlus – Harry Kuivkaev, KLIM
4. Riigi huviga alad – Harry Kuivkaev, KLIM

*Ettekandes teavitati, et kaardirakenduses esmased riigihuviga alad **Tuula ja Kibuna arvatakse TP lahendusest välja**, kuna hinnanguliselt on kvaliteedilt tegemist madalamargilise lubjakivi aladega. Põhjendusena toodi välja, et arvestades pikaajaliselt tagatud madalamargilise lubjakivi varustuskindlust, siis nendele aladele teadaolevalt kuni 2050 aastani riigihuvi ei teki.*

5. Edasine protsess – Agnes Lihtsa, REM
6. Küsimused ja avatud arutelu

Küsimused ja arutelu

Tuula ja Kibuna:

Küsimus: Kas on võimalik saada kirjalikku kinnitust, et Tuula ja Kibuna aladele riigihuvi ei määrata? Kas selle otsuse kohta koostatakse ka eraldi dokument? Mis hetkel tehakse vastav muudatus kaardirakenduses?

Vastus: Hoiame kursis ka inimesi, keda teavitati. Protsessi vältel muudame jooksvalt kaardirakendust. Avalikus rakenduses kuvatakse muudatused eskiisi valmides. Kaardirakenduses on mõistlik teha muudatusi võimalikult korraga, kuna rakenduse muudatused on andmemahukad ja erinevad kihid omavahel seotud.

Eraldi dokumenti madalamargiliste alade väljaarvamise otsuse kohta ei ole. Tuula ja Kibuna alade välja arvamine otsustati täna Kliimaministeeriumis. Täna kogukonnaga kohtumisel välja öeldud otsused protokollitakse ka ära.

Küsimus: Mis olid peamised põhjused, miks Tuula ja Kibuna alad välja arvati?

Vastus: Madalamargilise lubjakivi alad jäid kaardile TP meetodika alusel. Alal puudusid välistavad piirangud ja geoloogiliselt on maavara olemasolu uuritud. Kliimaministeerium otsustas alad välja arvata, kuna madalamargilise lubjakivi osas on varustuskindlus tagatud.

Küsimus: Kas riik võtab need alad lõplikult maha või need võivad tagasi tulla? Kui nii on, kas riik paneb oma maad müüki?

Vastus: Arvestades tänast madalamargilise lubjakivi varustuskindlust, siis aastani 2050 kindlasti riiklikku huvi sinna ei teki. Riik saab arvestada ka kogukondliku huviga. Tuula ja Kibuna alade osas peab aga arvestama, et tegemist on juba registrisse kantud maardlatega. Selles osas planeering muudatusi ei tee. Kui tuleb seadusloome muudatus, siis saab kaaluda, kas nendel aladel on mõistlik maardlatest tulenevaid kitsendusi leevendada.

Küsimus: Kas kõik madalamargilised lubjakivi alad lähevad riigihuvist maha?

Vastus: Jah, kõik maakonna madalamargilised lubjakivi alad langevad välja.

Küsimus: Kas on põhjust madalamargilise lubjakivi kaevandamist üldse suunata ja kaevandada?

Vastus: Madalamargilist lubjakivi ei saa alati asendada.

Lubjakivi kasutusviisid jagunevad üldiselt:

Kõrgemargiline lubjakivi – kasutatakse teede ehituses

Madalamargiline lubjakivi – kasutusvaldkond on väiksem. Madalamargiline lubjakivi ehituskivina laguneb kiiremini, mistõttu see teede ehitusse ei sobi. Täna on suured leiukohad kasutusel ja avatud (nt Vasalemma karjäär), mis tagab varud pikaks ajaks. Seetõttu ei ole mõistlik sellisel tasemel uusi kaevandamisalasid planeerida

Küsimus: Mis on keskkonnasõbralik kaevandamine?

Vastus: Keskkonnasõbralik kaevandamine tähendab kaevandamise tegevusega kaasnevate mõjude leevendamist (kaevandamisest korrastamiseni), sh tähendab maardla kiiret hõivamist, maavara lühiajalist väljamist, põhjavee minimaalset mõjutamist, müra-, tolmu- ja seismiliste efektide vältimist ning kaevandatud ala kiiret, projektikohast korrastamist.

Küsimus: Kas Harku karjääri tolmu on keskkonnasõbralik? Miks seal ei leevendata mõjusid juba aastaid?

Vastus: Harku karjääris on kaevandamisele tingimusi seatud, aga saaks palju enam leevendada. Harku karjääris on võimalik asju palju paremini teha. Antud TP raames saame murekohti välja tuua ja tingimusi ning suuniseid anda.

Küsimus: Kas riik on otsuse teinud, et tuleb leida kindel hulk riigihuviga alasid? Mis ajaks peab see valik tehtud olema?

Vastus: Valitsus on andnud maavara TP algatamisega ülesande leida nii palju riigihuviga alasid, et varustuskindlus oleks tagatud kuni aastani 2050. 2025. aasta lõpuks on eesmärk TP lahendus valmis saada – kehtestamine on siis sealt edasi arvestatud veel eraldi protsessina. Kehtestamine ei sõltu planeeringu koostajatest. Kui valitsus otsustab seda planeeringut mitte kehtestada, siis jätkub tänane olukord. See planeering võiks anda selle kindluse, et alad, mis langevad planeeringust välja, seal riik oma huvi enam ei väljenda.

Küsimus: Harku karjääri laiendamine – milliseid alasid laiendatakse, mis on tõenäoline? Kas Harku ala on kõige perspektiivsem riigihuviga ala siin piirkonnas?

Vastus: Maakonnaüleselt on kõrgemargilise lubjakivi varustuskindlus tagatud 8 aastaks. Lääne piirkonnas ca 4-5 aastaks. Harku karjääris on tõepoolest laiendamise potentsiaali, mis aitab ca 15 aastat varustuskindluse probleemi edasi lükata. 2040+ peab avama siis uusi karjääre juba lisaks. See eeldab aga antud alade loastamist. Lubade taotlemise protsess on pikk, ca 10 aastat. Aga võib kinnitada, et Harku karjäär laieneb.

Küsimus: Kas maavara kaevandamise säästlikkust riik paralleelselt käsitleb/kavandab?

Vastus: Enamasti materjalid, mida kaevandatakse lähevad teede kihtidesse või betooni. Kvaliteetse lubjakivi kasutamine on väga täpselt reguleeritud, kus seda kasutada võib. Riigihangetes on valdavalt ka kvaliteedinõuded välja toodud. Ka madalama kvaliteediga lubjakivi osas kaalutakse kvaliteedi vahemiku määramist, et vähendada kvaliteetse lubjakivi kasutamist toodetes, kuhu sobiks ka madalama kvaliteediga ehituskivi. Strateegilist dokumenti selle kohta veel ei ole koostatud.

Küsimus: Kas eskiislahenduses kuvatud riigihuviga alad kaardirakenduses on avalikult nähtavad ja kas on võimalik vaadata, kui suured need alad on? Kas Eestist ka ehitusmaavara välja eksporditakse? Kas lisaks Harku karjääridele peab kindlasti veel ca 20 ha kaevandamisalasid leidma? Kas selleks alaks on Hüüru?

Vastus: Kaardirakenduses on iga ala juurde märgitud ka ala suurus.

Betonelemendid liiguvad osaliselt ka Eestist välja. Ehitusmaavara osas on see osakaal väga väike – ca 5%. Eksporditurg oli aktiivsem siis, kui meil olid madalamad hinnad, nüüd on hinnad Põhjamaades võrdsustunud veel enam.

Lisaks Harku karjäärile peame leidma lisaalasid, aga see ei pea tingimata olema Hüüru.

Ettepanek: Riik võiks üle hinnata ka senised otsused – sh Nabala kaitseala moodustamise otsuse. Nabala kaitseala ei ole põhjendatud kitsendus kaevandamiseks, kuna seal on vähe elanikke, mõju nõiakaevule ei esine ja kaitsealused liigid katsealal on Eestis väga levinud.

Vastus: Kui Maavarade TP koostamise käigus ei leita piisavalt riigihuviga alasid ja ei saavutata vajalikke kompromisse, siis saab planeering ka valitsusele selle sõnumi viia. TP koostamisel peame arvestama kehtivate kaitsealadega.

Küsimus: Kas kaevandamise hea tava on ka tulemas? Teatud piirkonnad tunnevad Harku karjääris häiringute suurt mõju. Rikkumisi ei suudeta tuvastada. Karjääri alal on palju erinevaid lube ja sellest ka palju erinevaid tingimusi sh leevendusmeetmeid. Vatsla küla jaoks on kaevandamise kumulatiivne mõju suur – mõlemal pool küla on perspektiivsed kaevandamise alad.

Vastus: Hea tava esmane verisoon on valminud. Oodatakse ära TP tingimuste ja leevendusmeetmete nimekiri. Enne järgmist suve võiks loota, et see võetakse vastu. TP seletuskirja tulevad üldised tingimused ja täpsemad tingimused alade kaupa, mida edaspidi lubade taotlemisel tuleb arvestada.

Küsimus: Kas me peame leidma siin piirkonnas igal juhul ühe ala? Kuidas me leiame kogukonna vahel kompromissi? Kuidas täpselt toimub ala valiku otsustusprotsess?

Vastus: Ala ei saa valida emotsioonide pealt. Planeeringu koostamisega paralleelselt viiakse läbi ka asjakohaste mõjude hindamine, kus kõiki alasid hinnatakse ja omavahel võrreldakse. Ala valikul vaadatakse mh kauguseid kompaksetest asustusaladest sh elamutest – milline puhver on mõistlik? Teine asi, mida tuleb arvestada, on ligipääs alale. Samuti võetakse arvesse erinevaid keskkonnaaspekte. Oluline on maavara kättesaadavus - eramaal ei ole kokkuleppe kindlust, et maaomanik nõustub kaevandamisega. Kõiki tegureid vaadatakse koosmõjus ja selle järgi tehakse otsused. Otsuste juures on ka KOV roll oluline. Ka kogukondade jaoks on oluline näha, mis alustel on alasid valitud, miks üks ala on teisest parem või halvem. See peab olema avalik protsess. Kui kaevandamiseks sobilik ala jääb piirangute tõttu ebamõistlikult väikeseks, siis ei ole riigi seisukohalt sinna enam mõistlik riigihuvi määrata.

Küsimus: Kas Harku karjääri ümber olevad puhveralad ei ole siis samamoodi olulised? Mida on riik teinud selleks, et täiendavalt uusi kaevandamisalasid ei peaks otsima. Ei ole näha, kuidas riik on pingutanud et uusi alasid ei peaks üldse võtma kasutusele. Kust tulevad need numbrid, kui palju ehitusmaavara on ühiskonnal vaja? Miks selliseid üledimensioneeritud taristu objekte planeeritakse nagu 2+2 teed?

Vastus: Peamiselt on kvaliteetse ehitusmaavara järele nõudlus teedehituses. Teiseseid toormeid kasutatakse üha enam, aga nende kogused ei ole piisavad. Iga maavara osas on ülevaade teisest toormest – kui suured on kogused ja kui palju kasutatakse. Meie ei saa anda antud TP kontekstis vastust, miks mingeid taristu objekte on vaja. KLIM saab riigilt numbrid, kui palju on varustuskindlust ehitusmaavaradega vaja tagada.

Küsimus: Harku karjääris Tammi tee all olev maa-ala? Mis on selle ala puudused? Kas väärtusliku põllumajandusmaaga (VPM) on arvestatud? Metsa alad. Miks ei saa seal laiendada karjääri?

Vastus: Antud ala puhul on suures osas tegemist eramaadega. Metsaalale on moodustatud juba Sörve maastikukaitseala ja seal on kaevandamine välistatud. VPM alad on ka hetkel kollaste piirangutena peal – need ei ole veel välja lõigatud, kuna automaatselt ei välista kaevandamist.

Sarnaselt tuulikute talumistasule on riigil välja töötamisel ka häiringute talumistasu kaevandamisele. Valitsuse leppes on kirjas, et selline asi tuleb rakendada ka maavarade kaevandamisele. Sellist otsust ei ole aga veel tehtud.

Küsimus: Kelle tellimusel on riigihuvi välja selgitatud? Kes ja kas on riigihuvi välja selgitanud? Kas kaevandajate huvid on need? Alade valik peab olema kõikidele huvigruppidele selge. Mõjude hindamine peab olema sõltumatu. Seda ei saa riik ise koostada ja tellida. Eriti Hüüru ala ei ole kaevandamiseks sobiv – tegemist on asustatud linna lähialaga.

Vastus: Maavara TP koostamise algatamise taotlus esitati valitsuse otsusel KLIM poolt REM-le. Riigihuvi on ühiskondlik huvi. Seetõttu on antud planeering ka algatatud, et alad leida läbi avaliku protsessi, sh KOV ja kogukondi kaasates.

Küsimus: Miks vesisalvesti ala Paldiskis ei ole planeeringusse kaasatud? Kas sellega on arvestatud varustuskindluse tagamisel?

Vastus: Paldiski HAJ on teisele toormena arvestatud. Selle kaevandamine on ajutine tegevus. Kui sealt vabaneb ehituskivi, siis riik on huvitatud selle kasutamisest. Kui me aga jääme vaid seda ootama ja mujale alasid ei planeeri, siis meil tekib varustuskindluse tagamisega pikaajaliselt ikkagi kriis. Sealt vabanev ehituskivi saab uute alade avamist edasi lükata, aga ei lahenda probleemi pikaajaliselt. Kuigi esmane ehitusluba on seal välja antud, siis ei ole endiselt selge, kui palju selle rajamise käigus täpselt materjali vabaneb. Planeeringu kaardile me ei saa antud ala panna, kuna tegemist on maa-aluse tegevusega. Kui materjali hakkab sealt tulema, siis varustuskindluse arvutamisel sellega arvestatakse.

Küsimus: Transpordiametile on varem vastatud, et juurdepääsuteid riigihuviga aladele antud planeeringus ei planeerita. Aga kes siis maksab edaspidi teedevõrgu ja selle korrastamise eest? Kas riik, KOV, eraomanik? Planeeringu kaasamise käigus oleks pidanud ka teede äärde jäävaid elanikke kaasama? Kui siiski uut teed ei kavandata, siis langeb ikka koormus olemasolevatele teedele. Kes ikkagi vastutab teede seisukorra eest?

Vastus: Juurdepääsuteed on üks valiku kriteeriumeid riigihuviga alade asukohtade valikul, kuid me ei saa arvestades planeeringu strateegilist tasandit ja pikaajalisust täpselt planeerida, kus täpselt ligipääs alale hakkab olema. Oleme andnud hinnangu planeeringu koostamise käigus iga ala osas, millised on võimalused olemasoleva teedevõrgu baasil ja kas on vajalik uusi teid tulevikus kavandada. Üldiselt on kaevandamisloa menetluses mitu praktikat. Juurdepääsu tagamine antakse taotleja kohustuseks, mis omakorda toob kaasa selle, et kaevandaja loobub seetõttu antud alal kaevandamisest. On ka praktikaid, kus on rajatud uusi väljaveoteid. Meie tahame alade valikul jõuda asukohtadesse, kus oleks väikseim mõju, sh ei läbitaks asustusalasid.

Vastus (KOV): Saame vallavalitsuse poolt ka juurdepääsude temaatikat reguleerida. Saame seada siduva KOV otsusena tingimuse, et loa saamise tingimusena peab olema lahendatud juurdepääsud. Nõue peab olema täidetud, ilma milleta luba ei saada.

Vastus: Keskkonnaamet teeb järelevalvet ja haldab lubasid. Keskkonnaametil on täna võimalus ka olemasolevatele lubadele anda täiendavaid tingimusi – kui tuleb teateid, et ettevõtte ei täida tingimusi. Siis on võimalik ka täiendavaid tingimusi seada. On tehtud ka ettepanekuid, et kui kaevandaja poolt on korduvad rikkumised, siis on võimalik kaaluda kehtiva loa ära võtmist. Maapõueseaduse muutmise ettepanekutes on see teema käsitletud. Nii palju kui planeering võimaldab, proovime seda teemat ka suunata läbi tingimuste.

Küsimus: Kas riik saab oma huvi ka läbi sundvõõrandamise realiseerida?

Vastus: Eestis on vaid üks sundvõõrandamise juhtum maavarade osas tehtud (põlevkivi). Pigem leitakse, kas kokkulepped või turg paneb selle enne paika.

Küsimus: Milline on ettevõtjate vastutus, nt kui Vatsla küla kaevud jäävad kuivaks? Kuidas riik päriselt paneb kaevandajad vastutama mõjude eest?

Vastus: Kõik mõjud peab kaevandaja korvama - seda kohustab seadus. Murekoht on korrastamine, kuidas seda paremini suunata.

Küsimus: Kiia-Vahi ala - kas omavalitsus on valmis lubama, et selle ala eest riigilt saadav 30% kaevandamistasu suunatakse ala mõjualasse jäävate elanike heaoluks?

Vastus (KOV): Kaevandamistasud peaksid olema suuremad - tänased summad ei motiveeri keskkonnalubade väljastamist kasu eesmärgil. Kas võiks olla tulevikus poliitilisi eelistusi, kuhu piirkonda kaevandamistegevust suunata - siis valla seisukoht on see, et valla territoorium on tervik ning rahasid suunatakse läbi arengukavade erinevatesse piirkondadesse, mitte läbi kaevandamisalade eelistamise. Kuna tegemist on õigusliku ja poliitilise küsimusega, siis ma ei saa vallavanemana ainuisikuliselt sellele vastata.

Küsimus: Kas riigil on arendusprojekte, mis vaataks kivimina keskkonnasõbralikke materjale? Kust me saame sisendi kui palju uusi teid on vaja rajada?

Vastus: Turg suunab, millise kivimi järele on vajadus. Riik on väga erinevatelt valdkondadelt saanud sisendi, kui palju ehituskivi on vaja. 100% kindlat numbrit ei saagi olla, sest vajadused on pidevas muutuses. Tegemist on prognoositava numbriga.

Küsimus: Kuidas ja millise ajakavaga liigub maavarade TP koostamine edasi?

Vastus: Tänapäevane etapp on täiendav koostööetapp. Annab olulise sisendi ka asjakohaste mõjude hindamisele. 2025. aasta esimesel poolel toimub eskiislahenduse avalik väljapanek, mille raames saab teha kirjalikke ettepanekuid sh avalikel aruteludel osaleda. Jooksvalt saate protsessi järgida Harju maavarade teemaplaneeringu kodulehel riigi planeeringute portaalis (<https://www.riigiplaneering.ee/>). Alad peavad saama rohkem paika, siis saame ka täpsemalt teede äärseid elanikke kaasata. Tänapäevase kohtumise tagasiside tulemusel saame ka mõjude hindamisi täpsustada ja lahendust suunata. Täna ei pea veel ametlikke seisukohti kujundama.

Vastus (KOV): Ka valla kanalite kaudu hoiame elanikke kursis. Palun ka ministeeriumil meid õigeaegselt teavitada.

Planeeringu koostajate küsimus kogukonnale: Kas sellises formaadis töökoosolekuid võiksime ka tulevikus korraldada?

Vastus: Jah, kindlasti korraldada selliseid kaasamiskoosolekuid ka edaspidi, võimalikult vara võiks kaasata.

Järgmine kord võiks olla kaasatud ka majanduseksperdid, et saada kaevandamise valdkonna maksumuse osas rohkem teavet.

Vatsla küla seisukoht: Meil on raske kompromissi leida. Puudub kindlus tuleviku osas. Vajame hea tava ja vastutuskindlustuse juhendit ning ühtlustunud kaevandamistingimusi. Hetkeseisuga on kõik väga ebakindel.

Vastus: KLIM on TP koostamise ajaks pannud seisma kõik praegused kaevandamisloa taotlused.

Küsimus: Hüüru ja Rannamõisa vaheline ala. Miks see ala on välja jäänud?

Vastus: Sellel alal ei ole geoloogilist perspektiivi.

Küsimus: Millal on esimene võimalus tutvuda mõjude hindamise tulemustega?

Vastus: Planeeringu eskiislahendust ja mõjude hindamise aruande eelnõud tutvustatakse eskiisi avalikustamise etapis 2025. aasta esimeses pooles.

1. Ralf Suidres
2. Eili Kukumägi
3. ELLE SERRO
4. ERIK TALVIK
5. URMAS TALVIK
6. SIRLI SALONEN
7. Yanne Tamm
8. Olavi Tammemäe
9. Kelli Oiglane
10. Soovi Marju Heinloo
11. Sergio Heinloo
12. Eve Lehtla
13. Allan Tohov
14. T.M. Lepp
15. Tomi Keskital
16. Sinje Ermas
17. Nebe Upan
18. Arvo Upan
19. Tõnu Ermas
20. Mart Raidaru
21. Lembit MERIMÄE
22. Mirjam Allikmets
23. Jüri Leiten
24. Mari-Elis Tammi Kõder
25. Ilmar Keiu
26. Mäki Kõiv
27. Eduard Vanamälder
28. Tiit Ploompuu
29. Eve Kuller
30. Juhani Kuller
31. Eino Teedas
32. Pürit Kaaspuu
33. Sergio Leht
34. Jaanika Kõnt
35. Kristjan Saari
36. Pille Saari
37. Jaak Kattel
38. Enza Ojaste
39. Olev Ojaste
40. Vladimir Suurpõlu
41. Marije Aibast
42. Umas Valolna
43. Urmas Pals
44. Andree Allnere
45. Baldu Pals
46. Lauri Penurants
47. Pürit Rasmberg
48. Maarja Sonajalg
49. Silma Kalk
50. Kelli Ots
51. Malle Ots
52. Marika Kutsel
53. Kersti Peterson
54. Madli Kõjaste
55. Arvo Mägi
56. Lanna Verhovskaja
57. Toomas Teesalu
58. Rein Teesalu
59. Raul Tees
60. Helen Leis
61. JAAK NIKK
62. Tõnis AASVEE
63. Satri Oas
64. Kristjan Klaur
65. Margit Ull
66. Lauri Lepp
67. Anne Kabel
68. Ulari Oelmann
69. Olga Agejeva

70. Armas Elo
71. Rein Sukk
72. Ants Arco
73. Aldo Juhkum
74. PEEP SIM
75. Meelis Tamblaq
76. JAAK NARK SN.
77. TAAVI LENTSO
78. ARGO TIKENBERG
79. A. Anur
80. AIVAR AASMA
81. Kari Lipmüster
82. David Uslar
83. Tõnu Presj^{er} J^{är}
84. Lill Oti
85. AIVO OJALA
86. Kerli Coverdala
87. RAINER LOMI
88. DANIL VLASENKO
89. Anuha Lehto
90. Koolis Pük
91. Ahto Aruväl-
92. Heidi dumet
93. Tõnis Liigmann
94. Andrus Brennabrick
95. Jaan Hokkoven
96. ARNOLD OISPUL